

۱۲ فرهنگ شعر جامه‌ها

پیشنهاد امروز

کتابی تحلیلی درباره شعر سپید

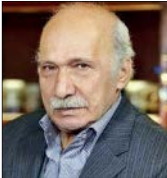
دوستداران شعر نو می‌دانند یکی از مهم‌ترین منابعی که درباره تاریخچه تحلیلی شعرنو در ایران منتشر شده، کتاب «تاریخ تحلیلی شعر نو» است که شمس لنگرودی آن را نگاشته و نشر مرکز در چهار جلد منتشرش کرده‌است اما امروز یک اثر تحلیلی تازه منتشر شده را معرفی می‌کنیم که می‌تواند اطلاعات جدیدتر و تجلیل تازه‌تری را از چگونگی شکل‌گیری شعرنو در ایران به‌دست دهد.

این کتاب «دریچه‌ای به شعر سپید پارسی» نام دارد و کامیار عابدی منتقد نامدار ادبی آن را نوشته و نشر جهان کتاب منتشرش کرده‌است. این کتاب به‌طور ویژه به شعر سپید اختصاص دارد و به تحلیل و بررسی این قالب شعری از آغاز تا دهه۱۳۷۰ پرداخته‌است. کتاب، شامل دو فصل به نام‌های «شعر سپید؛ تحلیل‌ها و نمونه‌ها» و «شعر سپید؛ آراء و اسناد» است. «آینده‌تجد در شعر فارسی از نگاه شاعری سنت‌گرا در سال ۱۳۲۲»، «آرای قدما در زمینه وزن و قافیه در شعر»، «خرج از معیارهای متعارف عروض در دوره‌های متقدم»، «خروج از معیارهای متعارف عروض در دوره‌های متاخر»، «شعر منثور ایران در پرتو شعر منثور فرانسوی»، «از عروض کهن به عروض نیمایی، از عروض نیمایی به عروض منعطف»، «تجربه‌های منثور در شعر نیماء، و نسل نخست شعر نیمایی»، «احمد شاملو، و شعر منثور»، «دوره‌های شعر سپید در ایران»، «رنگین‌کمانی از سپیدسرایان، از شاملو تا دهه۱۳۷۰»، «چند سپیدسرا به انتخاب محمدعلی سپانلو»، «چند سپیدسرا به انتخاب محمد مختاری» و «چند سپیدسرای شعر مهاجرت» از جمله ۲۹بخش از فصل‌اول کتاب هستند.

کامیار عابدی در بخش دوم کتاب «دریچه‌ای به شعر سپید پارسی» به تحلیل آثار شاعرانی همچون نیما یوشیج، پرویز ناتل خانلری، احسان یارشاطر، احمد شاملو، مفتون امینی، سیمین بهبهانی، بیژن جلالی، مهدی اخوان ثالث، ه.ا.سایه، خسرو فرشیدورد، نادر نادریور، ابوالحسن نجفی، فروغ فرخزاد، منوچهر آتشى، شفیعی کدکنی، محمدعلی سپانلو، علی باباجاهی و سیروس شمیسا پرداخته‌است. در برشی از کتاب می‌خوانیم: «تی.اس.الیوت، شاعر و ادیب بسیار معتبر آمریکایی-انگلیسی سال ۱۹۲۶ در نوشته‌ای اعلام کرد که وظیفه اساسی نقد ادبی، توضیح آثار هنری و اصلاح سلیقه‌هاست(مرزهای نقد، ص ۱۸۸). با این‌همه وی سی سال بعد تأکید ورزید که انتساب / انتصاب چنین وظیفه‌ای به نقد ادبی، قدری بلندپروازانه محسوب می‌شود. او در این دوره، حد و حدود نقد ادبی را فقط کمک به ادراک والتذاذ از ادبیات دانست (همان، ص۱۸۸). البته پس از الیوت، خله‌های گوناگونی در نقد ادبی پدید آمده و نظریه‌پردازانی چند، رنگین‌کمانی از آراء را در این رشته رقم زده‌اند اما به‌نظر می‌رسد هم هدف بلندپروازانه و هم مقصود واقع‌بینانه الیوت، هنوز هدف و مقصودی است بسیار عمده و پراهمیت برای بسیاری از منتقدان ادبی حرفه‌ای و موسمی.»

مولف در بخش نخست کتاب کوشیده تا طی حدود سی فصل بسیار فشرده، همراه با نمونه‌های متعدد، شماری از ریشه‌ها، جوانب، شاخه‌ها، گروه‌ها و تقسیم‌بندی‌های دوره‌ای یا شکلی شعر سپید را از آغاز تا پایان دهه۱۳۷۰ واگویی، شناسایی و تحلیل کند.

در بخش دوم کتاب نیز آرا موافق، مخالف و بینابین ۳۰ شاعر و ادیب درباره شعر سپید از منابع و مآخذ بسیار پراکنده، گردآوری، تلخیص و بررسی شده است. کتاب «دریچه‌ای به شعر سپید پارسی» نوشته کامیار عابدی، در ۲۵۲ صفحه، به قیمت ۷۵هزار تومان، در قطع رقعی، جلد سوزیم و به همت نشر جهان کتاب در اختیار علاقه‌مندان قرار دارد.

جشنواره شعر رضوی یادمان دعبیل خزاعی از رویدادهایی است که باعث رشد شعر عربی در ایران شده است

عکس:

ایسنا

علیرضا طبایی در آی‌سی‌یو بستری شد

فرزند علیرضا طبایی از بستری‌شدن این شاعر و ترانه‌سرای پیشکسوت در بیمارستان به دلیل ابتلا به بیماری کرونا خبر داد. احمد طبایی در گفت‌وگو با ایبنا با تأیید این خبر اظهار کرد: متأسفانه از دو هفته پیش پدر دچار علائم کرونا شد و با توجه به توصیه‌های پزشک معالج در خانه خود را قرنطینه و مراحل درمان را

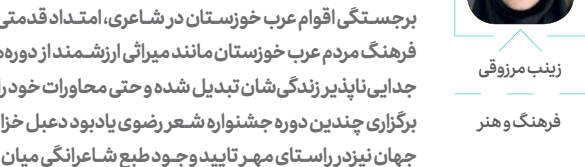

نگاهی به جایگاه شعر در میان فرهنگ بومی مردم عرب خوزستان

به انگیزه برگزاری جشنواره شعر رضوی یادبود دعبل خزاعی

شعر؛ شناسنامه فرهنگی مردم خوزستان

مردم خوزستان

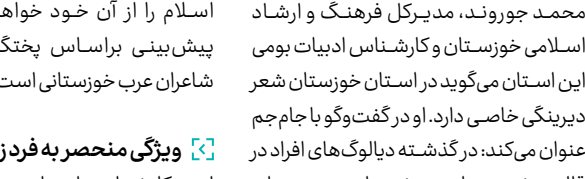
فرهنگ هنر

خوزستان است که به تازگی دوازدهمین دوره این جشنواره با حضور مهمانان خارجی مانند دوره‌های گذشته در کنار مزار دعبل خزاعی شاعر اهل بیت(ع) به کار خود پایان داد.

بیشتر محققان مردم‌شناسی به این نکته اذعان دارند که جایگاه شعر و ادبیات میان برخی اقوام بومی ایران از سایر اقوام دیگر پررنگ‌تر است. از جمله اقوامی که حتی زندگی روزمره آنها با شعر عجین شده و شعر بخشی از تاریخ چند هزار ساله فرهنگ آنان محسوب می‌شود، مردم عرب خوزستان هستند.

برجستگی اقوام عرب خوزستان در شاعری، امتداد قدمتی است که از نسل‌های گذشته تا به امروز ادامه داشته‌است. شعر در فرهنگ مردم عرب خوزستان مانند میراثی ارزشمند از دوره‌های دور ادبیات عرب منطقه است به گونه‌ای که شعر و شاعری به بخش جدایی‌ناپذیر زندگی‌شان تبدیل شده و حتی محاورات خود را در قالب شعر انجام می‌دهند.

برگزاری چندین دوره جشنواره شعر رضوی یادبود دعبیل خزاعی به زبان عربی و شعرخوانی شاعران عرب زبان از سایر کشورهای عرب جهان نیزدر راستای مهر تأیید وجود طبع شاعرانگی میان مردم عرب خوزستان و هویت والاتر بخشیدن به شعر اصیل عربی در خوزستان است که به تازگی دوازدهمین دوره این جشنواره با حضور مهمانان خارجی مانند دوره‌های گذشته در کنار مزار دعبل خزاعی شاعر اهل بیت(ع) به کار خود پایان داد.

محمد جوروند، مدیرکل فرهنگ و ارشاد اسلامی خوزستان و کارشناس ادبیات بومی این استان می‌گوید در استان خوزستان شعر دیرینگی خاصی دارد. او در گفت‌وگو با جام‌جم عنوان می‌کند: در گذشته دیالوگ‌های افراد در قالب شعر بیان می‌شد. امروز بر زبان کهنسالان ما ابیات شعری جاری می‌شود که سرایندگان نامعلوم دارد و این اشعار همان شعرهایی است که فی‌البداهه در محاورات سروده شده اما به کسی به شکل رسمی آنها را ضبط نکرده است.

جوروند بیان می‌کند که همسایگی خوزستان

با کشورهای عرب منطقه باعث شده است که شعر، میان عرب‌های بومی خوزستان نیز به شکل ویژه ظاهر شود. او می‌افزاید: شعرهایی توسط شاعران عرب استان خوزستان سروده می‌شود که از نظر محتوا، ساختاری، تصویرسازی و تشبیه نه تنها کم‌نظیر بلکه بی‌نظیر هستند. جوروند براساس حضور قدرتمند شاعران عرب خوزستان تحلیل می‌کند که در آینده‌ای نزدیک، شاعران عرب خوزستان جایگاه برتر شعر جهان عرب و اسلام را از آن خود خواهند کرد و این پیش‌بینی براساس پختگی امروز شعر شاعران عرب خوزستانی است.

ویژگی منحصر به فرد زبان عربی

این کارشناس ادبیات بومی خوزستان همچنین تصریح می‌کند زبان عربی، زبانی آهنگین است و این توانمندی در خودزبان عربی وجود دارد که به سرعت به شعر تبدیل شود تا جایی که گفت‌وگوها و دیالوگ‌های افراد عامه نیز آهنگی خاص و نزدیک به شعر دارد.

آنچه به وضوح روشن و مورد تأیید

آغاز کرد اما متأسفانه درمان مؤثر نبود و با توجه به تشدید بیماری به بیمارستان منتقل و در بخش آی‌سی‌یو بستری شد و در بررسی‌های بیشتر پزشکان متوجه شدند که میزان درگیری ریه بیشترشده و متأسفانه وضعیت پدر تا این لحظه به شرایط پایداري نرسیده است. علیرضا طبایی متولد ۱۴آذر۱۳۲۳ در

شهر شیراز است که اولین مجموعه شعرش با عنوان «جوانه‌های پاییز» در تیرماه ۱۳۴۴ منتشر شد. از این شاعر مجموعه شعرهای «جوانه‌های پاییز»، «از نهایت شب»، «خورشیدهای آن سوی دیوار»، «شاید گناه از عینک من باشد»، «مادرم ایران» و «اتندر اما ناگهانی‌تر» منتشر شده است.

نامانوس باشد باید از این موضوع تعجب کرد. این روایت نشان‌دهنده جایگاه مهم شعر

میان طوایف عرب خاورمیانه است و عرب‌های خوزستان نیز از این غائله مستثنی نیستند. آل‌کثیر عنوان می‌کند که بسیاری از آداب و رسوم و آیین‌های رسمی و غیررسمی مانند خواستگاری، عزا، جشن و مناسبت‌های ملی و مذهبی مردم عرب خوزستان مهم‌ترین عنصری که ارائه می‌شود شعر و مهم‌ترین شخصیتی که حضور می‌یابد شاعر است.

نام بعضی از قالب‌های ادبی شعر در عربی براساس عمق نفوذ آنها نامگذاری شده است؛ مانند قالب دارمی که به معنای گفت‌وگو و سخن‌گفتن است. این قالب میان نسل‌های گذشته و حتی افراد مسنی که امروز میان ما حاضرند بسیار رواج دارد و موضوع ابیات این نوع از اشعار عموماً از احساسات بومی و فرهنگ منطقه برگرفته شده است. او عنوان می‌کند: بزرگان ادب می‌گویند اگر کسی می‌خواهد زندگی عرب‌ها را بررسی کند باید سراغ اشعار شاعران‌شان برود. با توجه به این‌که خوزستان دروازه ورود تشیع نیز بوده این سخن درباره مردم عرب خوزستان نیز صدق می‌کند.

گفت‌وگوهای شاعرانه

این شاعر برجسته خوزستانی با اشاره به قالب شعری یزله یا هوسه ادامه می‌دهد: قالب یزله و هوسه نیز در مراسم عزاداری و هم در مراسم عروسی استفاده می‌شود زیرا این سبک از شعر به وزنی خاص که باعث ابراز احساسات و عواطف است منتهی می‌شود. این قالب از شعر عربی با وجود این‌که از لحاظ ادبی بسیار عمیق نیست اما در کل ادبیات عرب گونه‌ای منحصر به فرد است چرا که اهمیت آن از منظر مردم‌شناسی بسیار مهم محسوب می‌شود و بعضاً گفت‌وگوهای طوایف در قالب همین نوع از شعر صورت می‌گیرد. مثلاً گاهی طایفه‌ای در چند بیت هوسه از یک طایفه دیگر تشکر می‌کند و گفت‌وگو نیز در بستر همین قالب ادامه پیدا می‌کند.

آل‌کثیر معتقد است از زمانی که تاریخ‌نویسان آغاز به نوشتن تاریخ کرده‌اند، همیشه شعر در میان مردم عرب خوش درخشیده است. او تصریح می‌کند که امروزه جایگاه شعرعربی خوزستان در جهان، جایگاه با اهمیت بالا است و شاعران عرب خوزستانی در جشنواره‌های معروف شعر جهان عرب بسیار قوی حاضر شدند.

شاعرانگی، شگرد زبان عربی است

مژده پاک‌سرشت تنها شاعرزن عرب ایرانی‌ای است که نام او در کتاب دائرةالمعارف شاعران عرب زبان جهان درج شده است. پاک‌سرشت گفت‌وگویش را با جام‌جم با روایتی از نزار قبانی آغاز می‌کند: یک زمانی از نزار قبانی پرسیدند چه تعداد از اعضای خانواده‌تان شاعرند؟ قبانی پاسخ می‌دهد که در رابطه با عرب‌ها پرسید در یک خانواده چند نفر شاعر نیستند. پاک‌سرشت می‌گوید: ما در جامعه‌ای بزرگ شدیم که زبان رسمی‌مان فارسی است. هر کجا که می‌رفتیم؛ حتی در کوچه و بازار نیز وقتی می‌خواهیم مثال بزنیم؛

زبان شیرین شعر

ابیات می‌بینیم، آنجاکه ترجیع‌بند می‌خوانیم، تکرار یک بیت را در انتهای هر غزل داریم، آنجاکه ردالفقایه داریم، با تکرار واژه قافیه مواجهیم، آنجاکه انواع سجع و جناس را داریم از تکرار آهنگ واژه یا بخشی از حروف واژه‌ها را دخیل در ایجاد آنها می‌یابیم، آنجاکه ترصیع و موازنه را در متنی می‌بینیم، عملاً تکرار ساختمان نحوی کلام را همراه تکرار آهنگ واژه‌های در تقابل هم نشانده‌شده می‌بینیم و...

اما تکرار علاوه‌بر ایجاد موسیقی بیرونی شعر، کارکردهای فراوان دیگری نیز دارد مانند تقویت موسیقی درونی شعر، برجسته‌سازی مضمون، مرکزیت دادن به برخی عناصر، ایجاد مدل‌های موسیقایی در شعر، ایجاد وحدت در عین کثرت، تکیه و تأکید بر موضوعی خاص، امکان ایجاد فضاهای تازه و معانی جدید، ایجاد مدل‌های متعدد در شعر، ایجاد مکث و توقف در فواصل عمودی شعر و بیرون آوردن آن از یکنواختی، نشان دادن تداوم و استمرار امری و...

و ای کاش این امکان همه‌فن حرف زبانی، این آچارفرانسه زبان شعر، از مصادیق بارز لطافت در شعر نبود و می‌شد با اطمینان خاطر بیشتری از این امکان جادویی برای برجسته‌سازی زبان شعر بهره برد.

دید تازه شاعران عرب خوزستانی به مضامین تکراری در شعر

این بانوی شاعر عرب‌زبان ایرانی درباره جایگاه شاعران عرب ایرانی در شعر عربی و شعر فارسی نیز عنوان می‌کند: ما شاعران دو زبانه بسیاری داریم که مثلاً زبان مادری آنها آذری، عربی یا زبان دیگری به جز زبان فارسی است اما شعرهای بسیار قوی‌ای به زبان فارسی می‌سرایند و تمرکزشان در شاعری بر زبان فارسی است. از آن سو شاعران دو زبانه دیگری هستند که متمرکز شعرسراییدن به زبان مادری‌شان هستند و دسته دیگر شاعری به هر دو زبان را پیش می‌برند. این مساله به خود شاعر، علاقه، تمرین و مداومت او در شعرسرای بستگی دارد. هر قدر شاعر وقت بیشتری برای مطالعه شعر عربی یا شعر فارسی می‌گذارد؛ این تمرکز بر زبان شعر او نیز تأثیر خواهد گذاشت. البته ناگفته نماند که نکته‌ای پنهانی در درون خود شاعر نیز وجود دارد. این است که کدام يك از آن دو زبان بر احساسات، ذهنیت و احساسات شاعر غلبه دارد. پاک‌سرشت درباره نقش شاعران عرب ایرانی در خاورمیانه نیز می‌گوید: اگر بخواهیم با دید وسیع‌تری به مساله نگاه کنیم؛ به این موضوع برمی‌گردد که چقدر شاعران ما نگاه جدیدی به مضمون شعرهایشان داشته‌اند. شاید در دنیا چند موضوع بیشتر در ادبیات نداریم اما دید هر شاعر نسبت به موضوع بسیار مهم است و میزان تأثیرگذاری شاعران عرب بان ایرانی بر ادبیات عرب نیز به زاویه دید اشعارشان بستگی دارد. اما به طور کلی؛ تعدادی از شاعران خوزستانی ما وقتی در جشنواره جهانی شاعر الملیون در کشور امارات -که اتفاقاً جشنواره بزرگی برای شاعران جهان عرب است- شرکت کردند، برگزیده اعلام شدند و این نشان می‌دهد شاعران ما نگاه تازه و جدیدی به مضامین موجود شعر در ادبیات عرب دارند.